

DOMINIKANSKI SAMOSTAN U SPLITU OD UTEMELJENJA DO KRAJA 13. STOLJEĆA

UDK: 2-523.6:27-789.33](497.583Split)“12“

Primljeno: 18. svibnja 2020.

Izvorni znanstveni rad

dr. sc. IVAN ARMANDA

Leksikografski zavod

„Miroslav Krleža“

Frankopanska 26

10000 Zagreb, HR

ivan.armanda@gmail.com

U članku se, temeljem analize povijesnih vrela i literature o dominikanskom samostanu u Splitu u 13. stoljeću, opisuju počeci tog samostana. Opovrgava se legenda da ga je 1217. utemeljio o. Grgur Splićanin, ali i teza da najstariji povijesno potvrđeni spomen dominikanaca u Splitu seže iz 1243. godine te se iznosi tvrdnja da je samostan utemeljen između 1221. i 1229. Opisuju se položaj i posjed samostana u Splitu, iznose se podaci o dominikancima koji su u 13. stoljeću živjeli u tom samostanu i o njegovu bogoslovnom učilištu, a potom se analizira uloga splitskih dominikanaca u crkvenom i društvenom životu Splita i Splitske metropolije. Budući da su splitski dominikanci dobili posjed u Trogiru i ondje podignuli samostan, govori se i o počecima tog samostana.

Ključne riječi: dominikanci, samostan, Split, Splitska metropolija, Trogir

UVOD

Na početku 13. stoljeća počeo je svoju propovjedničku misiju Domingo de Guzmán (Caleruega, oko 1170. – Bologna, 1221.), u povijesti poznat kao sv. Dominik. Ubrzo je utemeljio Red propovjednika (po utemeljitelju kasnije nazvan Dominikanskim redom), koji je 1216. odobrio papa Honorije III.

Specifična zadaća novoga reda bila je propovijedanje, za što se trebalo pripremati filozofsko-teološkim studijem, ali on nije završavao formalnim stjecanjem akademskoga znanja na nekom učilištu. Za dominikance je permanentni studij otpočeka njihova Reda bio obveza, dapače način redovničkoga života i vrsta apostolata, pa su uz njihove samostane redovito nicali škole te filozofska i teološka učilišta. Red se ubrzano širio Europom, a poslije Opće skupštine iz 1221. utemeljeni su prvi samostani i u hrvatskim krajevima. Do kraja 13. stoljeća dominikanci su imali dvadesetak samostana u hrvatskim krajevima, među kojima i samostan sv. Katarine Aleksandrijske u Splitu. Starija povijest tog samostana slabo je poznata, pa odatle i nesuglasje o vremenu njegova utemeljenja. To nas je potaknulo da, uvažavajući relevantnu literaturu, proučimo povijesna vrela te pokušamo makar približno odrediti godinu utemeljenja splitskoga samostana, ali i opisati njegovu povijest do kraja 13. stoljeća. Stoga ćemo se osvrnuti na položaj i posjed samostana u Splitu, a potom ćemo analizirati podatke o dominikancima koji su u 13. stoljeću živjeli u tom samostanu, o njegovu bogoslovnom učilištu i o ulozi splitskih dominikanaca u crkvenom i društvenom životu Splita i Splitske metropolije. Budući da su splitski dominikanci dobili posjed u Trogiru i ondje podignuli samostan, govorit ćemo i o počecima tog samostana. Cilj nam je, koliko sačuvana povijesna vrela omogućavaju, detaljno opisati povijest dominikanskoga samostana u Splitu i djelatnost njegovih članova u 13. stoljeću.

IZMEĐU LEGENDE I ZBILJE – POKUŠAJ DATIRANJA UTEMELJENJA DOMINIKANSKOGA SAMOSTANA U SPLITU

Talijanski dominikanac o. Giovanni Michele Piò 1607. godine u svom djelu o istaknutim dominikancima piše da je splitski samostan 1217. utemeljio stanoviti o. Grgur, jedan od suvremenika i suradnika sv. Dominika.¹ Tu njegovu tvrdnju preuzeo je 1627. španjolski dominikanac o. Tommaso Malvenda u djelu o prvih sto godina Dominikanskoga reda, dodavši da je taj o. Grgur zacijelo bio Dalmatinac. Malvenda je donio i prijepis nekog dokumenta u kojemu piše da je tijelo preminuloga splitskoga nadbiskupa Hugrina 1219. godine pokopano u crkvi splitskih dominikanaca. U nastavku piše da je Hugrin jednu godinu bio nadbiskup u Splitu i da je dominikancima zemljište za gradnju

1 Usp. Giovanni Michele Piò: *Delle vite de gli huomini illustri di S. Domenico, 1*. In Bologna 1607., 274-275.

1217. godine dao njegov prethodnik, koji je na nadbiskupsku stolicu došao iz opatije sv. Stjepana u Splitu.² Malvendin stav prihvatio je 1637. talijanski dominikanac o. Sigismundo Ferrari i prenio ga u svom djelu o povijesti Ugarske dominikanske provincije,³ a potom su priču preuzeli splitski kanonik Marko Dumanić u drugoj polovici 17. stoljeća i kotorski dominikanac o. Vinko Marija Babić na početku 18. stoljeća. Njih su dvojica zaključili da je taj o. Grgur bio rodom iz Splita, pa ga se otad redovito nazivalo Grgurom Splićaninom.⁴ Također, premda nije službeno beatificiran, naziva ga se blaženikom.

No, povijesne činjenice opovrgavaju Malvendino pisanje. Hugrin je splitskim nadbiskupom imenovan tek 1244., a preminuo je 1248. te mu je tijelo uistinu pokopano u crkvi splitskih dominikanaca. Njegov prethodnik Guncel nije na nadbiskupsku stolicu došao iz benediktinske opatije sv. Stjepana u Splitu, nego iz križarskoga samostana sv. Stjepana u Ugarskoj, ali to se dogodilo tek 1220. pa nikako nije već 1217. mogao pokloniti zemljište dominikancima u Splitu. Očito je Malvenda pobrkao podatke o nekoliko splitskih nadbiskupa te njegovo pisanje treba u potpunosti odbaciti, na što su 1719. upozorili francuski dominikanci o. Jacques Quétif i o. Jacques Échard, dodavši da je splitski samostan utemeljen nakon što je 1221. o. Pavao Dalmatinac s prvim dominikancima poslan u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo.⁵ Poslije njih, na Malvendine propuste upozorio je 1765. talijanski isusovac o. Daniele Farlati.⁶

Suvremeni hrvatski dominikanski povjesničari (o. Antonin Zaninović, o. Augustin Pavlović, o. Stjepan Krasić, o. Franjo Šanjek) odreda su odbacili teze o bl. Grguru Splićaninu kao utemeljitelju i 1217. kao godini utemeljenja splitskoga samostana.⁷ O. Antonin Zaninović piše da su dominikanci prisutni u Splitu barem

2 Usp. Thoma Malvenda: *Annalium Sacri Ordinis Praedicatorum centuria prima*. Neapoli 1627., 193.

3 Usp. Sigismundo Ferrario: *De rebus Hungaricae Provinciae Ordinis Praedicatorum*. Viennae Austriae 1637., 66-67.

4 Usp.: Stjepan Krasić: *Dominikanci. Povijest Reda u hrvatskim krajevima*. Zagreb 1997., 152-153; Marcus Dumaneus: *Synopsis virorum illustrium Spalatensium*. U: Andrea Ciccarelli: *Opuscoli riguardanti la storia degli uomini illustri di Spalato, ed i parecchi altri Dalmati*. Ragusa 1811., 34.

5 Usp. Jacobus Quetif i Jacobus Echard: *Scriptores Ordinis Praedicatorum, 1*. Lutetiae Parisiorum 1719., 33.

6 Usp. Daniele Farlati: *Illyricum sacrum, 3*. Venetiis 1765., 270-271.

7 S. Krasić upozorio je kako su stariji povjesničari očito pobrkali o. Grgura Dalmatinca (Splićanina) s već spominjanim o. Pavlom Dalmatincem. Usp. S. Krasić: *Dominikanci. Povijest Reda*, 152-153.

od 1245.,⁸ dok je o. Augustin Pavlović 1979. naglasio da su sigurno već prije 1245. imali samostan u gradu, ispravivši 2002. svoje pisanje tvrdnjom da je samostan postojao i prije 1243.⁹ O. Stjepan Kراسić precizirao je da se dominikanci prvi put spominju u Splitu 1243. godine, napomenuvši kako pretpostavlja da su u grad došli krajem dvadesetih godina 13. stoljeća,¹⁰ dok je o. Franjo Šanjek u svojoj knjizi o osam stoljeća dominikanske prisutnosti u Hrvatskoj prvo vezao dolazak dominikanaca u Split uz 1245. godinu, a potom je, pozivajući se na Franka Oreba, ustvrdio da su došli u Split prije 1242. godine.¹¹ Sam Oreb oprezno je zaključio da su dominikanci došli u Split u prvoj polovici 13. stoljeća, odnosno u doba nadbiskupa Guncela koji je na čelu splitske Crkve bio od 1220. do 1242.¹²

Tvrdnja Franka Oreba, premda načelno odgovara povijesnim činjenicama, ipak je preširoka te držimo potrebnim pokušati preciznije datirati dolazak dominikanaca u Split. Pritom je važno istaknuti da su se rečeni suvremeni hrvatski povjesničari u određivanju dolaska dominikanaca u Split, izravno ili posredno, vodili tvrdnjom Splitsčanina Tome Arhiđakona koji u svom djelu *Historia Salonitana* piše da su i dominikanci na početku 1244. sudjelovali u njegovu izboru za splitskoga nadbiskupa.¹³ To jasno dokazuje da su dominikanci najkasnije 1243. imali svoj samostan u Splitu, ali ipak ne otkriva godinu utemeljenja. Dapače, riječi Tome Arhiđakona ne ostavljaju mogućnost ni za približno određivanje dolaska dominikanaca u Split. To napominjemo jer bismo očekivali da je Toma Arhiđakon, suvremenik tih događaja, makar približ-

8 Usp. Antonin Zaninović: *Pogled na apostolsko-znanstveni rad dominikanaca u hrvatskim zemljama*. U Zagrebu 1917., 6.

9 Usp.: Augustin Pavlović: *Kratki povijesni pregled dominikanske obitelji u našim krajevima*. U: *Provincia Croatica Annuntiationis B. M. V. Ordinis Praedicatorum. Catalogus conventuum, fratrum et sororum*. Zagreb 1979., 73; Augustin Pavlović: *Provincia Croatica Annuntiationis B. Mariae Virginis*. U: *Catalogus conventuum, fratrum et sororum Provinciae Croaticae Annuntiationis B. M. V. et Congregationis sororum a SS. Angelis Custodibus Ordinis Praedicatorum 2002*. Zagreb 2002., 3.

10 Usp.: S. Kراسić: *Dominikanci. Povijest Reda*, 9; Isti: Stjepan Kراسić: *Dominikanci u srednjovjekovnoj Bosni*. Đakovo 1996., 12-13.

11 Usp. Franjo Šanjek: *Dominikanci i Hrvati. Osam stoljeća zajedništva (13.-21. stoljeće)*. Zagreb 2008., 12, 38, 348.

12 Usp. Franko Oreb: *Crkva i samostan sv. Dominika u Splitu*. U: *Crkva i samostan dominikanaca u Splitu. (Fotomonografija)*. Split 1999., 12.

13 Usp. Toma Arhiđakon: *Historia Salonitana. Historia salonitanorum atque spalatinorum pontificum*. Split 2003., 275-277.

no zabilježio godinu dolaska dominikanaca (i franjevaca) u Split. Činjenica da te podatke u njegovoj kronici ne nalazimo navodi nas na pretpostavku da je Toma, vrativši se prije 1227. sa studija u Bologni, dominikance i franjevce već zatekao u svom rodnom gradu pa stoga u svojoj kronici nije precizirao kad su došli. Ovu pretpostavku, dakako, ne smije se prihvatiti bez dodatne argumentacije i pokušaja da se u povijesnim vrelima pronade dokaz ili makar indiciju za raniju dataciju dolaska dominikanaca u Split.

Za pokušaj preciznije datacije dolaska dominikanaca u Split ključnim držimo dva događaja. Prvi je Opća skupština Dominikanskoga reda održana 1221. u Bologni, a drugi je rješavanje spora između rogovske opatije i vranskih templara 1229. godine. Okupljeni na Općoj skupštini Reda potkraj svibnja 1221. dominikanci su, pod predsjedanjem sv. Dominika, donijeli odluku o slanju prvih redovnika u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, povjerivši tu misiju o. Pavlu Dalmatincu, prioru bolonjskoga samostana. Iste godine prvi su dominikanci došli u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo.¹⁴ Poslije nekoliko godina, u rujnu 1229. splitski nadbiskup Guncel je, s ninskim biskupom Bartolom, riješio spor između rogovske opatije i vranskih templara. Pritom je Guncelova uloga – kako se čini – bila ključna, a među sucima arbitrima koji su mu pomogli bila su po dva dominikanca i franjevca.¹⁵ Premda se u dokumentu koji govori o rješavanju tog spora ne spominje kojim su samostanima pripadali franjevci i dominikanci, držimo logičnim pretpostaviti da su i jedni i drugi živjeli u svojim samostanima u Splitu, Guncelovu stolnom gradu. Također, premda se to izričito u dokumentu ne navodi, budući da je spor riješen pred splitskim nadbiskupom, držimo da se rasprava odvila na Guncelovu nadbiskupskom dvoru u Splitu, što potkrepljuje pretpostavku da su dominikanci i franjevci, suci arbitri, došli iz svojih samostana u Splitu. No, čak i ako je nadbiskup rješavao spor izvan Splita, opet je najlogičnije pretpostaviti da je franjevce i dominikance doveo sa sobom iz sjedišta svoje nadbiskupije.

Dokument iz rujna 1229., u kojemu se spominju dominikanci kao suci arbitri uz splitskoga nadbiskupa Guncela, držimo dokazom da su dominikanci već te godine imali samostan u Splitu. Kad se tome doda činjenica da je dominikance u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo poslala Opća skupština njihova Reda

14 Usp. S. Krsić: *Dominikanci. Povijest Reda*, 7, 151.

15 Usp. Tadija Smičiklas: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, III*. Zagreb 1905., 311-312.

iz 1221., može se zaključiti da su u Split došli između 1221. i 1229., odnosno okvirno oko 1225. godine. To opovrgava legendu da je samostan 1217. utemeljio bl. Grgur Splitski, ali ujedno dolazak dominikanaca u Split pomiče iz četvrtoga ili petoga u treće desetljeće 13. stoljeća.

SAMOSTAN U NADBISKUPSKOM VRTU

Literatura, bilo da se poviješću dominikanskoga samostana u Splitu bavi izravno ili samo usputno, jednoglasna je u tvrdnji da se taj samostan otpočeka nalazi na istoj lokaciji, tj. s vanjske strane istočnoga zida Dioklecijanove palače, na današnjoj glavnoj gradskoj tržnici. Nikad u svojoj osamstoljetnoj povijesti dominikanci nisu napustili prvotnu lokaciju i preselili samostan na neko drugo mjesto u Splitu, premda je bilo tavih planova. Na dodijeljenom im mjestu nalazila se od 5. ili 6. stoljeća crkvice posvećena mučenici sv. Katarini Aleksandrijskoj, koja će postati naslovnica dominikanskoga samostana i crkve. Crkvicu i zemljište uz nju dominikancima je, uz suglasnost Kaptola, nedvojbeno dao nadbiskup Guncel jer se crkvice nalazila u nadbiskupskom vrtu. Uz nju su dominikanci podignuli samostan, ali o njegovu izgledu može se samo nagađati. Razlog tome nisu kasnije dogradnje i proširenja, nego poglavito činjenica da su samostan i crkva sredinom 17. stoljeća porušeni do temelja kako se u njima ne bi utaborila osmanska vojska koja je nadirala prema Splitu. Ta činjenica i nedostatak starijih povijesnih vrela temeljem kojih bi se moglo rekonstruirati izgled prvotnoga samostana i crkve glavni su razlozi zbog koji se ne može puno o tome kazati. Ni crtež Splita što ga je 1584. izradio Padovanac Angelo degli Oddi nije nam od velike koristi, jer se temeljem njega može samo zaključiti da je samostan prije rušenja sredinom 17. stoljeća imao jednobrodnu crkvu s glavnim ulazom na zapadu, apsidom na istoku i zvonikom te s njezine jugoistočne strane četiri trakta koja su uokvirivala klostar.¹⁶ No, detaljno se o izgledu prvotnoga samostana ništa ne može kazati, kao ni o fazama gradnje i eventualnim izmjenama do sredine 17. stoljeća.

Nadbiskup Guncel nije predao dominikancima čitav nadbiskupski vrt, nego jedan njegov dio. Drugi dio vrta darovao im je 20. lipnja 1269., nakon savjetovanja s Kaptolom i uz njegov pristanak, nadbiskup Ivan de Buzad, ra-

¹⁶ Usp. F. Oreb: *Crkva i samostan sv. Dominika*, 12-144.

nije i sam dominikanac.¹⁷ Nadbiskup ih je osobno uveo u posjed zajedno s Kaptolom i arhiđakonom Dujmom, a na darovnicu su stavljeni nadbiskupov i kaptolski pečat. Dominikanci su poslije nekoliko godina zatražili da nadbiskupovu darovnicu potvrdi papa, što je Grgur X. i učinio bulom od 19. srpnja 1272. Tako su dominikanci postali vlasnici čitavoga prostora današnje glavne gradske tržnice, sve do mora.¹⁸ Kroz povijest su razne svjetovne vlasti smanjivale njihov posjed, pa im je do danas preostao tek samostan s crkvom, dok su ostatak negdašnjega imanja izgubili.

Osim nadbiskupskoga vrta s crkvicom sv. Katarine, splitski dominikanci su s vremenom dobili još neke posjede, među prvima onaj u Trogiru, o kojemu ćemo više govoriti u nastavku. Godine 1299., temeljem oporuke Filipa Pervacijeva, dobili su u kotaru Ugal zemlju s mlinicom i kanalom za vodu. Polovicu tog posjeda u lipnju 1306. prodali su Milku Budislavljevu iz Katića za 20 malih mletačkih libara.¹⁹

SAMOSTANSKA ZAJEDNICA

U sačuvanim povijesnim vrelima iz 13. stoljeća imenom se spominje jako malo dominikanaca koji su živjeli u Splitu. Držimo shodnim navesti imena tih redovnika i, temeljem dokumenata u kojima su navedena njihova imena, pokušati izvući nekoliko zaključaka. Osim toga, u ovom poglavlju spomenut ćemo još neke pokatke koje držimo važnima za povijest dominikanskoga samostana u Splitu.

Prvi imenom poznati dominikanci u Splitu bili su o. Mojsije i o. Jose (tj. o. Jese), spomenuti u dokumentu od 11. listopada 1252.²⁰ Potonjega se sljedeći put spominje u dokumentu kojim splitski nadbiskup Rogerije iz Apulije 25.

17 Više o tom nadbiskupu vidi u: Ivan Armanda: *Ugarski dominikanac Ivan de Buzad – biskup skradinski (1250.-1266.) i nadbiskup splitski (1266.-1293./94.)*. Kulturna baština, Split 2019., br. 45, 7-35.

18 Usp.: Arhiv dominikanskoga samostana u Splitu, Zbirka isprava, isprave br. 2-4; D. Farlati: *Illyricum sacrum*, 3, 283-284; F. Oreb: *Crkva i samostan sv. Dominika u Splitu*, 12; Ivan Ostojić: *Metropolitanski kaptol u Splitu*. Zagreb 1975., 29, 54; Tadija Smičiklas: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, V. Zagreb 1907., 493-494.

19 Usp.: Lovre Katić: *Četiri poljičke isprave iz XIV. stoljeća u splitskom Kaptolskom arhivu*. Anali Historijskog instituta u Dubrovniku, Dubrovnik II/1953, 89-90; *Registri Zadarskoga i Splitskoga kaptola*, 5. *Registar Splitskoga kaptola*. Fontes, Zagreb XX/2014., 199-200.

20 Usp. Tadija Smičiklas: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, IV. Zagreb 1906., 512-513.

veljače 1256. potvrđuje da je od kaptolskoga arhiđakona Tome i o. Jese primio novac prema papinoj odredbi. Budući da su Toma Arhiđakon i o. Jese novac nadbiskupu predali u ime svojih zajednica, tj. Toma u ime Kaptola i o. Jese u ime samostana, može se zaključiti da se o. Jese u to doba nalazio na čelu dominikanskoga samostana u Splitu, tj. da je bio njegov prior. To ga ujedno čini prvim poznatim priorom splitskih dominikanaca.²¹ Držimo da je tu službu obavljao i kasnije jer se njegovo ime u dokumentu od 10. srpnja 1274. nalazi ispred imena drugih dominikanaca spomenutih u tom dokumentu.²² Posljednji put se o. Jesu spominje u dokumentu od 30. lipnja 1277.²³

U jednoj oporuci iz ožujka 1264. kao član splitskoga samostana spominje se dominikanac Leonardo, sin pokojnoga Dobre Domence,²⁴ koji se 29. lipnja 1272. spominje kao član trogirskoga samostana.²⁵ U dokumentu iz lipnja 1266., uz o. Jesu, spominje se o. Šimun,²⁶ nedvojbeno istovjetan o. Šimunu Trogiraninu koji je 1272., kao član samostana u rodnom Trogiru, bio izabran, ali ne i potvrđen za kninskoga biskupa.²⁷ Uz rečenoga o. Jesu, kao članovi splitskoga samostana u dokumentu od 10. srpnja 1274. spominju se još o. Robert i o. Ivan te zbirno drugi članovi samostana,²⁸ sljedećega dana u jednom se dokumentu, uz o. Ivana, spominje o. Martin,²⁹ a u dokumentu od 30. lipnja 1277., osim o. Jese, spominju se potprior o. Dominik i o. Leonard.³⁰ Potonji je možda istovjetan rečenom dominikancu Leonardu, sinu pokojnoga Dobre Domence.

Član splitskoga samostana nedvojbeno je bio i o. Mihovil iz Splita, kojemu je Dubrovčanka Dobra de Guerero 18. siječnja 1284. oporučno ostavila tri perpera,³¹ ali i kasniji prvi hrvatski blaženik, Augustin Kažotić (oko 1260.

21 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus V*, 3-4.

22 Usp. Miho Barada: *Monumenta Traguriensia*, 2. Zagreb 1950., 16.

23 Usp. Tadija Smičiklas: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, VI. Zagreb 1908., 206-211.

24 Usp. Miho Barada: *Monumenta Traguriensia*, 1. Zagreb 1948., 52.

25 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 373.

26 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, V, 382-383.

27 Usp.: M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 402-403; Josip Barbarić: *Kninski biskupi i njihova biskupija*. U: *Sedam stoljeća Šibenske biskupije*. Šibenik 2001., 169-170; T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, VI, 1.

28 Usp. M. Barada: *Monumenta Traguriensia*, 2, 16.

29 Usp. M. Barada: *Monumenta Traguriensia*, 2, 20-21.

30 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, VI, 206-211.

31 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, VI, 465.

– 1323.). Premda rođeni Trogiranin, malo je vjerojatno da se dominikanci-ma pridružio u rodnom gradu. Naime, drži se da je u novicijatu stupio oko 1277./78. godine, što ne isključuje mogućnost da je koju godinu prije toga došao u samostan. Trogirski samostan u to doba je, kako ćemo vidjeti u nastavku, bio tek u začetima te nije mogao pružiti početnu redovničku formaciju i prikladnu izobrazbu mladim naraštajima dominikanaca.³² Stoga je opravdana pretpostavka Kažotićevih životopisaca da je redovničko odijelo obukao u splitskom samostanu i tu počeo filozofsko-teološki studij, o kojem također treba nešto kazati.

Čini se da je u splitskom samostanu već u drugoj polovici 13. stoljeća postojala samostanska škola. O njezinim se počecima ništa ne zna, a na zaključak da je postojala navodi nas dokument od 30. lipnja 1277. u kojemu se za već spominjanoga o. Jesu navodi da obavlja službu lektora.³³ Taj akademski naslov postizao se na generalnim učilištima, a Dominikanski je red dobio pravo podjeljivati ga 1257. godine bulom pape Aleksandra IV. Lektorski naslov, jedini akademski koji se u počecima Reda upotrebljavao, bio je sinonim za profesorsku službu, a pojedinac ga je mogao postignuti samo ako je propisani broj godina predavao na nekom učilištu i potom položio strogi ispit. Nakon postizanja tog naslova, lektor je postajao promicatelj intelektualnoga života u svojem samostanu, bdio je nad permanentnim filozofskim i teološkim usavršavanjem svoje subraće te predavao filozofiju i teologiju na samostanskom ili provincijskom učilištu.³⁴ Otkriće činjenice da je splitski samostan već u drugoj polovici 13. stoljeća imao lektora i, sudeći po tome, samostansku školu, predstavlja pomak u dosadašnjim spoznajama ne samo o povijesti tog samostana, nego također o ulozi Dominikanskoga reda u povijesti školstva u Splitu i uopće u hrvatskim krajevima.³⁵ Također, o. Jese ovim otkrićem postaje najstariji

32 Usp.: Marijan Bišup: *Blaženi Augustin Kažotić (o. 1260.-1323.). Biskup, prosvjetitelj i zaštitnik siromaha*. Zagreb 2002., 35-36, 159; Massimiliano Monaco: *Agostino da Traù. Un domenicano croato vescovo di Lucera*. Lucera 2001., 1-2, 137-138.

33 Usp. T. Smičklas: *Codex diplomaticus*, VI, 206-211.

34 Usp. Stjepan Krsić: *Generalno učilište Dominikanskoga reda u Zadru ili Universitas Jaderitina 1396-1807*. Zadar 1996., 172.

35 S. Krsić zaključio je da je u splitskom samostanu već sredinom 16. stoljeća sigurno postojalo samostansko učilište, dodavši da njegove početke ipak treba tražiti u prethodnim stoljećima. (S. Krsić: *Generalno učilište*, 264-265.) Da je njegova pretpostavka bila točna, dokazuju podaci koje smo iznijeli u ovom članku.

poznati dominikanski lektor u hrvatskim krajevima, a splitsko samostansko učilište najstarije poznato dominikansko učilište u našim krajevima.

Samostan je nedvojbeno rano posjedovao biblioteku, ali se njezini počeci ne smiju povezivati s dokumentom od 20. srpnja 1272. kojim su se trogirski pisari Luka Matejev i Jakov de Firmo obvezali da će prepisati za splitski samostan jedan misal.³⁶ Riječ je o liturgijskoj knjizi koja svoju namjenu ima u liturgijskim slavljinama, što znači da je naručena za samostansku crkvu, a ne za knjižnicu. No, spomenuta narudžba misala za splitski samostan najstariji je poznati primjer naručivanja liturgijskih knjiga za neki dominikanski samostan u hrvatskim krajevima.

DOMINIKANCI SUDJELUJU U ŽIVOTU SPLITA I SPLITSKE METROPOLIJE

Dominikanci nisu došli u Split s namjerom da budu pasivni promatrači, nego aktivni sudionici u životu grada. Uz svojstvenu im propovjedničku misiju, sudjelovali su i u drugim segmentima društvenih i crkvenih zbivanja u Splitu, ali i šire u Splitskoj metropoliji. Upravo je njihovo dioništvo u tim zbivanjima ostavilo najviše tragova u povijesnim vrelima, pa baš tim vrelima treba zahvaliti što su sačuvani neki podaci o počecima dominikanske povijesti u Splitu. Takvoga je porijekla i dokument iz rujna 1229. za koji smo ustvrdili da je najstariji dokaz o postojanju dominikanskoga samostana u Splitu. Riječ je o dokumentu u kojemu se govori o rješavanju spora između rogovske opatiije i vranskih templara. Spor je riješen pred splitskim nadbiskupom Guncelom, kojemu su dominikanci asistirali kao suci arbitri.³⁷

Sljedeći važan podatak o ulozi splitskih dominikanaca u širim crkvenim i društvenim zbivanjima potječe od suvremenika Tome Arhiđakona. Prema njegovu pisanju, na početku 1244., vjerojatno 7. siječnja, „skupio se Kaptol i gradski kler u biskupovoj palači. Sabrao se velik skup, došla su braća obaju redova – male braće i propovjednika – i započela je uobičajena rasprava o izboru biskupa.”³⁸ Toma Arhiđakon u nastavku pripovijeda kako je upravo on bio izabran za nadbiskupa, ali su se neki laici tome usprotivili i na svoju stranu pridobili gradskoga načelnika i mnoštvo ljudi. Išli su „ulicama i trgovima raspaljeni bakljama gnjeva,

36 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 390.

37 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, III, 311-312.

38 Toma Arhiđakon, *Historia Salonitana*, 275.

koreći samo klerike, obarajući se na njih oštrim prijetnjama i napadajući malu braću i propovjednike (tj. dominikance, op. a.) mnogim ružnim riječima.”³⁹ Toma Arhiđakon se, uslijed nastalih nereda, zahvalio na izboru, no za ovaj rad najvažnija je činjenica da su u njegovu izboru sudjelovali i dominikanci. Oni nisu imali pravo glasa kod samoga izbora, ali ih se, prema 28. kanonu Drugoga lateranskoga sabora, moralo pozvati i saslušati njihovo mišljenje.⁴⁰

Budući da se Toma Arhiđakon odrekao izbora, pod pritiskom laika obavljen je izbor čazmanskoga prepozita Hugrina za nadbiskupa. Kad su do pape Inocenta IV. stigle vijesti o kanonskoj upitnosti tog izbora, iz Lyona je 5. rujna 1245. pisao trogirskom biskupu Treguanu i prioru splitskih dominikanaca, čije ime nažalost nije navedeno, neka ispituju je li izbor obavljen u skladu s kanonskim propisima. Ukoliko nije, neka ga ponište, a ako jest, neka ga apostolskom ovlašću potvrde.⁴¹ Iz rečenoga se vidi da su članovi splitskoga samostana u to doba uživali velik ugled u gradu, ali i šire, jer inače ne bi papa samostanskom prioru povjerio da, s trogirskim biskupom, ispita tako važnu stvar kao što je izbor splitskoga nadbiskupa. Hugrinov izbor papa je potvrdio tek poslije tri godine te je on posvećen 20. rujna 1247. No, preminuo je već 30. studenoga 1248. godine, poslije nagle i kratke bolesti, a tijelo mu je pokopano u samostanskoj crkvi splitskih dominikanaca.⁴² Nadbiskup Hugrin prvi je poznati crkveni velikodostojnik čije je tijelo pokopano u toj crkvi.

U drugoj polovici 13. stoljeća dominikanci su kao svjedoci i savjetnici sudjelovali u rješavanju sporova između Šibenika i Trogirске biskupije, kojoj je taj grad pripadao. Prvi put su 11. listopada 1252. o. Mojsije i o. Jose (tj. Jese) u Splitu svjedočili sastavljanju dokumenta kojim Šibenčani priznaju jurisdikciju trogirskoga biskupa Treguana.⁴³ Poslije petnaest godina, 1267. splitski nadbiskup Ivan de Buzad je, na poziv trogirskoga biskupa Kolumbana, otišao obaviti kanonsku vizitaciju u Šibeniku i provesti istragu o ponašanju šibenskoga kle-

39 *Isto*, 277.

40 Usp.: Milan Ivanišević: *Pax franciscana*. U: Hrvatska obzorja, Split IX/2001., br. 4, 933-934; Slavko Kovačić: *Toma Arhiđakon, promicatelj crkvene obnove, i splitski nadbiskupi, osobito njegovi suvremenici*. U: *Toma Arhiđakon i njegovo doba*. Split 2004., 51.

41 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus, IV*, 282-283.

42 Usp. Toma Arhiđakon: *Historia Salonitana*, str. 301. Farlati drži da je Hugrin preminuo 27. XI. (D. Farlati: *Illyricum sacrum*, 3, 273), ali za to ne navodi dokaza, pa stoga prednost dajemo pisanju nadbiskupova suvremenika Tome Arhiđakona.

43 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus, IV*, 512-513.

ra. Sa sobom je poveo nekoliko biskupa, ali i braću dominikance.⁴⁴ No, ubrzo je i sam nadbiskup Ivan de Buzad, pod pritiskom svjetovnih vladara, nastupio protiv trogirskoga biskupa Kolumbana⁴⁵ pa je ovaj poslao u Split svojega arhiđakona Gervazija koji se 10. srpnja 1274. u biskupovo ime požalio na postupke nadbiskupa Ivana de Buzada. Žalbu je iznio u kapitularnoj dvorani splitskoga samostana pred o. Jesom, o. Robertom, o. Ivanom i drugim dominikancima.⁴⁶

Trogirski biskup Kolumban imao je problema i s gradskom komunom u kojoj je stolovao. Zbog desetina se sukobio s Trogiranima, a pomirbu su 21. lipnja 1266. uglavili u trogirskoj katedrali pred splitskim arhiđakonom Tomom i svjedocima, među kojima su bili dominikanci o. Jese i o. Šimun Trogiranin. Držimo da su obojica došli s arhiđakonom Tomom iz Splita, mada se to ne navodi izričito, za razliku od dvojice franjevac, također svjedoka pomirbe, uz čija imena piše da su iz trogirskoga samostana.⁴⁷ No, dominikanci u to doba, kako ćemo vidjeti u nastavku, još nisu imali samostan u Trogiru, a sam o. Jese se, kako je već spomenuto, u dokumentima nastalima prije i poslije ovoga navodi kao član splitskoga samostana.

Samostan splitskih dominikanaca poslužio je 30. lipnja 1277. kao mjesto sklapanja mira i potpisivanja mirovnog sporazuma između zaraćenih gradova Splita i Trogira. Pritom su kao svjedoci u mirovnom sporazumu navedeni imenom samostanski potprior o. Dominik, lektor o. Jese i o. Leonard.⁴⁸ Spomenimo još i da se izabrani (ali nikad potvrđeni) splitski nadbiskup Jakov 1. rujna 1294. s kanonicima, dominikancima i franjevcima savjetovao o nekoj zemlji u Gladniku.⁴⁹

PREKO SPLITA DO TROGIRA

Nekoliko desetljeća nakon dolaska u Split, dominikanci su djelatnost iz tog grada proširili na Trogir te su s vremenom ondje utemeljili samostan. Stoga je potrebno osvrnuti se u ovom radu i na početke dominikanske prisutnosti u Trogiru,

44 Usp.: Daniele Farlati: *Trogirski biskupi. S dodacima i ispravcima Jacopa Coletija*. Prijevod s latinskoga Kažimir Lučin, uvod i bilješke Jadranka Neralić. Split 2010., 189; T. Smičiklas: *Codex diplomaticus V*, 454-455.

45 Usp. I. Armanda: *Ugarski dominikanac Ivan de Buzad*, 21-27.

46 Usp. M. Barada: *Monumenta Traguriensia*, 2, 16.

47 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, V, 382-383.

48 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, VI, 206-211.

49 Usp. Tadija Smičiklas: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, VII. Zagreb 1909., 184-185.

neodvojive od splitskoga samostana. Članovi tog samostana povremeno su odlazili propovijedati u Trogir, a odsjedali su u nekoj kući kraj crkvice sv. Franje Asiškoga u Prigrađu. Upravo tu crkvicu, nad kojom je imao patronatsko pravo, i zemljište uz nju, kako svjedoče najstarija vrela, u doba pape Urbana IV. (1261. – 1264.) gradski sudac Nikola Albertini poklonio je splitskim dominikancima, a rečeni papa dopustio im je da tu podignu kuću i gospodarske zgrade.⁵⁰ Tako je postavljen temelj stalnoj dominikanskoj nazočnosti u Trogiru i gradnji samostana u tom gradu. No, dominikanci se ipak nisu odmah nastanili u Trogiru, jer još nisu imali samostan.

Kod određivanja vremena kad su se splitski dominikanci nastanili u Trogiru iznimno je važna oporuka Gausija, sina Jancija Strije, od 9. studenoga 1263. Njome je oporučitelj ostavio 13 libara dominikancima „koji će stanovati u Trogiru” kod crkvice sv. Franje.⁵¹ Iz navedenoga se vidi da novac nije ostavljen dominikancima koji već stanuju u Trogiru, nego onima koji će ubuduće tu stanovati. To znači da dominikanci u to doba još nisu imali samostansku zajednicu u Trogiru, ali je očito bila jasna i oporučitelju poznata njihova namjera da se čim prije nastane u Trogiru. I sljedećih godina su Trogirani oporučno ostavljali sredstva dominikancima, no do proljeća 1272. naglašavalo se da se sredstva ostavljaju dominikancima u Splitu, a tek od svibnja te godine javlja se distinkcija između sredstava ostavljenih splitskim i trogirskim dominikancima.⁵² Konačno se te godine u vrelima prvi put javlja podatak da dominikanci žive u Trogiru. Naime, 29. lipnja 1272., prigodom preuzimanja pet libara koje je trogirskim dominikancima ostavio Luka Petrov, spominju se o. Leonardo, sin pokojnoga Dobre Domence, i o. Miha (Mihovil) te se izrijeком navodi da žive uz crkvicu sv. Franje u Trogiru.⁵³

U međuvremenu, splitski dominikanci morali su voditi pravni spor s tro-

50 Usp.: Irena Benyovsky Latin: *Srednjovjekovni Trogir. Prostor i društvo*. Zagreb 2009., 135, 229, 235; D. Farlati: *Trogirski biskupi*, 180-181; Stjepan Krasić: *Crkva i samostan sv. Dominika u Trogiru*. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Split XL/2008. br. 1, 74-76; Ivan Lucić: *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I*. Split 1979., 234-235.

51 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 3.

52 U ožujku 1264. deset libara splitskim je dominikancima ostavio Dujam Domić, u jednoj oporuci iz 1271. namijenjeno im je 50 libara, a u veljači 1272. Cannica Kažotić ostavila im je 40 solida i Dragešina, kćerka pokojnoga Teverdema, 5 libara (M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 48, 216, 318), dok je Luka Petrov u svibnju 1272. pet libara ostavio dominikancima u Trogiru i deset dominikancima u Splitu (M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 158).

53 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 373.

girskim biskupom Kolumbanom, ranije franjevcem, jer je njihovu crkvicu i zemljište u Trogiru želio predati franjevcima. Kolumbanu je u siječnju 1263. papa Urban IV. naredio neka se pobrine za kupnju zemljišta za gradnju novoga franjevačkoga samostana i crkve u Trogiru,⁵⁴ pa je Kolumban u ožujku 1265. kupio u Prigradu dva zemljišta s barakom. Kako se tu nalazila crkvice sv. Franje Asiškoga, biskup je smatrao da bi bilo zgodno predati je franjevcima za njihovu samostansku crkvu i posvetiti je Blaženoj Djevici Mariji, no prior splitskih dominikanaca požalio se papi Klementu IV. i zatražio njegovu zaštitu. On je u srpnju 1265. naredio Kolumbanu neka ne ometa dominikance, odnosno neka im ne priječi posjedovati crkvicu sv. Franje i podignuti uz nju samostan, prijeteći mu u suprotnom najstrožim crkvenim kaznama.⁵⁵

Prije nego je primio papin pravorijek, biskup Kolumban je 10. kolovoza 1265. predvodio misno slavlje nakon kojega je blagoslovio i položio kamen temeljac za gradnju novoga franjevačkoga samostana i crkve.⁵⁶ Saznavši ubrzo za papinu odluku, odustao je od gradnje franjevačkoga samostana u Prigradu i 24. veljače 1266. poručio papi da neće više ometati dominikance i njihov posjed.⁵⁷ Te godine trogirska komuna poklonila je dominikancima zemlju na kojoj se kraj crkvice sv. Franje nalazilo groblje, što je povećalo njihov posjed.⁵⁸ Nakon toga više nije bilo prepreka za gradnju dominikanskoga samostana u Trogiru te držimo da je ona ubrzo i počela, a potrajala je vjerojatno desetak godina. To se vidi iz nekih onodobnih trogirskih oporuka. Na primjer, Desa, udovica Plausijeva, u listopadu 1275. ostavila je 50 libara za gradnju dominikanskoga samostana u Trogiru,⁵⁹ a u lipnju 1276. Buda Saladin, žena Pavlova,

54 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus V*, 284-285.

55 Usp.: D. Farlati: *Trogirski biskupi*, 180-181; I. Lucić: *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I*, 235; T. Smičiklas: *Codex diplomaticus V*, 341-342.

56 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus V*, 344.

57 Usp.: I. Benyovsky Latin, *Srednjovjekovni Trogir*, 229; Milan Ivanišević: *Pax franciscana*. U: Hrvatska obzorja, Split IX/2001. br. 2, 338; I. Lucić, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I*, 234-236. Temeljem iznesenoga treba odbaciti tvrdnju I. Benyovsky Latin da su se dominikanci „u 13. stoljeću dokopali zemljišta u Prigradu na štetu franjevaca” (I. Benyovsky Latin, *Srednjovjekovni Trogir*, 235). Iz rečenoga se vidi da se dominikanci nisu „dokopali zemljišta”, nego im je ono poklonjeno, ali i da nisu ništa učinili na štetu franjevaca, nego je biskup Kolumban pokušao to zemljište predati franjevcima na štetu dominikanaca.

58 Usp. I. Benyovsky Latin, *Srednjovjekovni Trogir*, 229.

59 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia 2*, 122-123.

tri libre.⁶⁰

Gradnja samostana dovršena je vjerojatno do 1280. te je on ubrzo postao prepoznatljiv dio Trogira, a njegovi članovi nezaobilazni u životu grada. To donekle ilustrira činjenica da je u samostanu 23. veljače 1292. sastavljen pravosnažni kupoprodajni ugovor,⁶¹ a 25. ožujka 1294. još jedan pravni akt.⁶² No, na crkvi se još radilo. Naime, ispočetka je dominikancima za bogoslužje služila crkvice sv. Franje, ali je s vremenom postala premala pa su je odlučili proširiti. Ne zna se kad su radovi počeli ni dokad su trajali, no 1293. još su bili u tijeku. To se vidi iz oporuke Dese Petrova koji je u ožujku te godine oporučio pet libara za gradnju dominikanske crkve u Trogiru.⁶³ Gradnja je potrajala i protegnula se na prvo desetljeće sljedećega stoljeća.⁶⁴

O. Leonardo, sin pokojnoga Dobre Domentice, i o. Miha (Mihovil) koji se, kako smo vidjeli, spominju u dokumentu od 29. lipnja 1272. prvi su imenom poznati članovi dominikanskoga samostana u Trogiru.⁶⁵ Njima treba pribrojati o. Šimuna Trogirana koji je u ljeto te godine izabran za kninskoga biskupa, pa je 15. kolovoza 1272. ovlastio trogirskoga kanonika Martina da u njegovo ime zatraži potvrdu izbora od splitskoga nadbiskupa i metropolita Ivana de Buzada.⁶⁶ No, metropolit je poništio izbor, jer nije bio valjano proveden, te o. Šimun nije posvećen za biskupa.⁶⁷ Poslije nešto više od desetljeća, u dokumentu iz travnja 1285. spominju se kao članovi trogirskoga samostana o. Mauro i o. Toma.⁶⁸ No, u to doba trogirski je samostan bio uređena zajednica, neovisna o splitskom samostanu.

60 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 2, 155.

61 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 2, 277-278.

62 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 2, 327.

63 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 2, 316.

64 Usp.: I. Benyovsky Latin, *Srednjovjekovni Trogir*, 235-236; S. Krsić: *Crkva i samostan sv. Dominika u Trogiru*, 77-78; I. Lucić: *Povijesna svjedočanstva o Trogiru II*, 1043-1044.

65 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 373.

66 Usp. M. Barada: *Monumenta Tragureinsia* 1, 402-403.

67 Usp.: J. Barbarić: *Kninski biskupi i njihova biskupija*, 160-170; T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, VI, 1.

68 Usp. T. Smičiklas: *Codex diplomaticus*, VI, 524.

ZAKLJUČAK

Okupljeni 1221. na Općoj skupštini svoga reda u Bologni, dominikanci su, pod predsjedanjem sv. Dominika, donijeli odluku o slanju prve subraće na područje Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva. Nakon toga su niknuli prvi dominikanski samostani u hrvatskim krajevima, među kojima i onaj u Splitu. Upravo počecima tog samostana i njegovoj povijesti do kraja 13. stoljeća posvetili smo ovaj rad. Složili smo se s autorima koji su odbacili legendu da je samostan 1217. godine utemeljio o. Grgur Splićanin, ali smo odbacili i tezu da najstariji povijesno potvrđeni spomen dominikanaca u Splitu seže iz 1243. godine. Iznijeli smo i argumentirali tvrdnju da je samostan utemeljen između 1221. i 1229. godine, a potom smo opisali položaj i posjed splitskoga samostana, podastri podatkne o dominikancima koji su u 13. stoljeću živjeli u tom samostanu i o njegovu bogoslovnom učilištu. Opisali smo i ulogu splitskih dominikanaca u crkvenom i društvenom životu Splita i Splitske metropolije te njihovu ulogu kod osnivanja dominikanskoga samostana u Trogiru. Analiza povijesnih vrela i podataka sadržanih u njima dovela nas je do zaključaka koji su promijenili dosadašnje spoznaje o godini utemeljenja dominikanskoga samostana u Splitu i o postojanju samostanskoga bogoslovnog učilišta te do zanimljivih podataka o životu i djelovanju članova tog samostana. Sve to ukazuje na potrebu da se iznova analiziraju povijesna vrela i o drugim dominikanskim samostanima u hrvatskim krajevima, nastalima u srednjem vijeku, a dobru prigodu za to pruža ovogodišnja 800. obljetnica smrti utemeljitelja Dominikanskoga reda i prisutnosti dominikanaca u hrvatskim krajevima.

LITERATURA

- Arhiv dominikanskoga samostana u Splitu, Zbirka isprava.
Ivan Armanda: *Ugarski dominikanac Ivan de Buzad – biskup skradinski (1250.-1266.) i nadbiskup splitski (1266.-1293./94.)*. Kulturna baština, Split 2019., br. 45, 7-35.
Miho Barada: *Monumenta Traguriensia, 1-2*. Zagreb 1948.-1950.
Josip Barbarić: *Kninski biskupi i njihova biskupija*. U: *Sedam stoljeća Šibenske biskupije*. Šibenik 2001., 165-184.
Irena Benyovsky Latin: *Srednjovjekovni Trogir. Prostor i društvo*. Zagreb 2009.
Marijan Biškup: *Blaženi Augustin Kažotić (o. 1260.-1323.)*. *Biskup, prosvjetitelj i zaštitnik siromaha*. Zagreb 2002.

- Marcus Dumanus: *Synopsis virorum illustrium Spalatensium*. U: Andrea Ciccarelli: *Opuscoli riguardanti la storia degli uomini illustri di Spalato, ed i parecchi altri Dalmati*. Ragusa 1811., 12-41.
- Daniele Farlati: *Illyricum sacrum*, 3. Venetiis 1765.
- Daniele Farlati: *Trogirski biskupi. S dodacima i ispravcima Jacopa Coletija*. Prijevod s latinskoga Kažimir Lučin, uvod i bilješke Jadranka Neralić. Split 2010.
- Sigismundo Ferrario: *De rebus Hungaricae Provinciae Ordinis Praedicatorum*. Viennae Austriae 1637.
- Milan Ivanišević: *Pax franciscana*. U: Hrvatska obzorja, Split IX/2001. br. 1, 113-124; br. 2, 331-352; br. 3, 617-632; br. 4, 927-938.
- Lovre Katić: *Četiri poljičke isprave iz XIV. stoljeća u splitskom Kaptolskom arhivu*. Anali Historijskog instituta u Dubrovniku, Dubrovnik II/1953, 87-100.
- Slavko Kovačić: *Toma Arhidakon, promicatelj crkvene obnove, i splitski nadbiskupi, osobito njegovi suvremenici*. U: *Toma Arhidakon i njegovo doba*. Split 2004., 41-70.
- Stjepan Krasić: *Crkva i samostan sv. Dominika u Trogiru*. Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Split XL/2008., br. 1, 67-107.
- Stjepan Krasić: *Dominikanci. Povijest Reda u hrvatskim krajevima*. Zagreb 1997.
- Stjepan Krasić: *Dominikanci u srednjovjekovnoj Bosni*. Đakovo 1996.
- Stjepan Krasić: *Generalno učilište Dominikanskeg reda u Zadru ili Universitas Jadertina 1396-1807*. Zadar 1996.
- Ivan Lucić: *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I*. Split 1979.
- Thoma Malvenda: *Annalium Sacri Ordinis Praedicatorum centuria prima*. Neapoli 1627.
- Massimiliano Monaco: *Agostino da Traù. Un domenicano croato vescovo di Lucera*. Lucera 2001.
- Franko Oreb: *Crkva i samostan sv. Dominika u Splitu*. U: *Crkva i samostan dominikanaca u Splitu. (Fotomonografija)*. Split 1999., 11-38.
- Ivan Ostojić: *Metropolitanski kaptol u Splitu*. Zagreb 1975.
- Augustin Pavlović: *Kratki povijesni pregled dominikanske obitelji u našim krajevima*. U: *Provincia Croatica Annuntiationis B. M. V. Ordinis Praedicatorum. Catalogus conventuum, fratrum et sororum*. Zagreb 1979., 72-86.
- Augustin Pavlović: *Provincia Croatica Anuntiationis B. Mariae Virginis*. U: Ca-

- talogus conventuum, fratrum et sororum Provinciae Croaticae Anuntiationis B. M. V. et Congregationis sororum a SS. Angelis Custodibus Ordinis Praedicatorum 2002.* Zagreb 2002., 3-11.
- Giovanni Michele Piò: *Delle vite de gli huomini illustri di S. Domenico, 1.* In Bologna 1607.
- Jacobus Quetif i Jacobus Echard: *Scriptores Ordinis Praedicatorum, 1.* Lutetiae Parisiorum 1719.
- Registri Zadarskoga i Splitskoga kaptola, 5. Registar Splitskoga kaptola.* Fontes, Zagreb XX/2014.
- Tadija Smičiklas: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, III-VII.* Zagreb 1905. – 1909.
- Franjo Šanjek: *Dominikanci i Hrvati. Osam stoljeća zajedništva (13.-21. stoljeće).* Zagreb 2008.
- Toma Arhiđakon: *Historia Salonitana. Historia salonitanorum atque spalatinorum pontificum.* Split 2003.
- Antonin Zaninović: *Pogled na apostolsko-znanstveni rad dominikanaca u hrvatskim zemljama.* U Zagrebu 1917.

DOMINICAN MONASTERY IN SPLIT – FROM THE BEGINNINGS
TO THE END OF THE 13TH CENTURY

Summary

The beginnings of the Dominican monastery in Split are addressed in this paper. The content is based on the analysis of historical and literary sources that refer to the monastery in the 13th century. The legend that it was founded by Father Grgur from Split in 1217 is disproved as well as the thesis that the oldest historically confirmed memory of the Dominicans in Split dates back to 1243 and the claim that the monastery was founded between 1221 and 1229. The location and the size of the monastery estate are analysed. The information about the seminary and the Dominicans who lived in the monastery in the 13th century is provided. In addition, the role of the Dominicans in the religious and social life of both the city and the ecclesiastical province of Split is discussed. Since the Split Dominicans were given the estate in Trogir and subsequently built a monastery there, the beginnings of that monastery are also addressed.

Keywords: the Dominicans, monastery, Split, Split Ecclesiastical Province, Trogir